

Karkali naturpark

Adressuppgifter

Skogsforskningsinstitutet hoppas att var och en som besöker Karkali udde skulle dra sitt strå till stacken för upp-
rätthållandet av en god ordning i naturparken samt omedelbart anmäla observerade förseelser eller andra missförhållanden till någon av följande adresser:

Naturskyddsvakt Erkki Eklund

Torhola

08100 Lojo

Tel. (912) 136 604

Skogsforskningsinstitutet

Ruotsinkylä forskningsområde

01590 Maisala

Tel. (90) 824 413

Skogsforskningsinstitutet

Mellersta Finlands revir

Palokunnankatu 8 B

PB 174

13101 Tavastehus

Tel. (914) 227 91

Skogsforskningsinstitutet

Byrån för forskningsområden

Unionsgatan 40 A

00170 Helsingfors

Tel. (90) 661 401

Omslagets bild: Naturen frodas på Karkali udde
(foto Kari Auvinen)

Förläggare: Skogsforskningsinstitutet

Arbetsgrupp: Kaija Hasunen, Aune Koponen,
Timo Koponen, Ilpo Puputti,
Eino Piri, Tuomi Savolainen

Helsingin Liikekirjapaino Oy 1989

Välkommen till Karkali udde

Skogsforskningsinstitutet hälsar alla naturvänner välkomna till Karkali naturpark. Reservatet är ett av Skogsforskningsinstitutet administrerat forskningsområde, som med stöd av lag fridlysts för främst vetenskapligt forskningsarbete och totalt skyddande av naturen. På grund av att den känsliga och ömtåliga lundvegetationen i Karkali inte utan att skadas håller det slitage friluftslivet för med sig har det varit nödvändigt att begränsa allmänhetens rörelsefrihet inom parken. Den som besöker naturparken kan i alla fall studera de viktigaste sevärdheterna inom området genom att vandra utmed den tydligt utmärkta naturstigen. Från denna naturstig får man absolut inte avvika. Simning är tillåten endast på för detta ändamål särskilt reserverad plats.

Ansvar för att naturen i Karkali bevaras för kommande generationer faller alltså delvis även på Dig. Därför förväntar sig Skogsforskningsinstitutet att Du följer följande bestämmelser då Du rör Dig inom Karkali naturpark:

1. Avvikelse från den i naturparken utmärkta stigen får inte ske.
2. Inom naturparken är det förbjudet att
  - skräpa ner
  - skada mark och växtlighet
  - jaga och fiska från strand
  - störa områdets fauna
  - plocka bär och svamp
  - släppa lös husdjur
  - göra upp eld och slå läger
  - eller att på annat sätt påverka naturen i området
3. Landstigning från båt på naturparkens område är tillåten endast vid simstranden.

Karkali historia

Karkali långa och natursköna udde, som skjuter ut i Lojo sjö, är belägen inom Karislojo kommun i västra Nyland. Udden var redan under 1800-talet välkänd inom kretsen av naturvetare och naturvänner för sin sydliga flora och för sina många växt- och djurrariteter. Bl.a. Elias Lönnrot samlade växter på Karkali udde i samband med att han skrev den första finskspråkiga floran.

Karkali udde var bebodd redan år 1400 och har varit fram till

år 1881, då området blev ett sommarställe för ärkebiskop Gustaf Johansson, påverkades uddens flora mycket starkt av människohand. Fram till nämnda år bedrevs svedjebruk på området, man hade slagit hö på ängarna och låtit boskapen gå på bete. Då svedjebruket övergavs uppodlades ängarna till åkrar. Boskapen fick i alla fall fortsättningsvis gå på bete i skogen.

År 1902 lät ärkebiskop Johansson uppföra ett lusthus längst ute på udden. Dit ut begav man sig för att plocka hasselnötter. Ärkebiskopen lät även röja vandringsstigar inom området. Johanssons son Kustavi Kaila fortsatte att försöka hålla Karkali udde i ett så naturenligt tillstånd som möjligt. Trots det höll man ännu så sent som på 1950-talet boskap på bete och högg skog på udden.

I början av 1960-talet skedde en ändring i ägoförhållandena och då inleddes planeringen av en stugby jämte friluftsområden på Karkali udde. Planerna gav i alla fall upphov till en livlig offentlig diskussion, som utmynnade i att staten år 1961 inköpte ett cirka 100 hektar stort område ytterst på Karkali udde i avsikt att totalfreda detta. Lagen och förordningen om Karkali naturpark gavs år 1964. Området överläts samtidigt i Skogsforskningsinstitutets vård.

Naturstigen

Naturstigen, som presenteras i denna guide, är utmärkt i terrängen med orangefärgade märken. Objekten utmed stigen är markerade med numrerade pålar. Numreringen på pålarna överensstämmer med redogörelserna för objekten i guiden och med kartskissen på sidorna 8—9. Naturstigen är cirka 6 km lång. Utmed stigen finns det sammanlagt 24 objekt, som ger besökaren en bild av de för naturen i Karkali mest typiska dragen.

Då det inte är tillåtet att avvika från stigen får man inte heller avlägsna sig från pålarna vid objekten för att t.ex. fotografera de växtarter, som presenteras. Det är givetvis inte möjligt att få se ens närmelsevis alla växtarter under samma besök. På våren har sommararternas plantor inte ännu skjutit upp och på sommaren har vårblostmren redan hunnit vissna. Dessutom kan särskilt orkidéerna vara mycket nyckfulla i sitt framträdande.

Denna folder koncentrerar sig i huvudsak på floran inom Karkali naturpark. Bland de på Karkali udde fast bosatta djuren finner vi förutom ekorre, skogshare och räv även grävling och älg. Den omväxlande terrängen erbjuder en gynnsam miljö för den både tal- och artrika fågelfaunan. I lundarna häckar bl.a. trädgårdssångare, svarthätta och bastardnäktergal. Mot slutet av sommaren kan man t.o.m. träffa på den sällsynta nötkråkan i hasselbuskarna. I håligheter i de gamla asparna häckar kaja, skogsduva och gråspett; även mindre hackspetten har påträffats häckande. I skogsbrynet invid åkrarna har törnsångare, buskskvätta, stenskvätta och törnskata sina bon. Av granskogens arter kan här nämnas taltrast, rödhakesångare, kungsfågel och trädkrypare. Alltemellanåt hörs järpen vissla och orre träffar man ofta på. Tornfalken gör sin sväng över åkrarna och duvhöken har sin fasta häckningsplats i trakten.

Karkaliområdets frodighet och särskilt förekomsten av lind har dragit till sig många rara insekter. Vissa i Finland förekommande fjärilarter påträffas endast på Åland och i Karkali. En liten fjärilraritet, lindens gröna mätarfjäril (*Chloroclystia v-ata*) har i Finland hittats enbart inom Karkali naturpark. Det enhetliga utbredningsområdet för vissa skalbaggar och tvåvingar sträcker sig söderifrån ända fram till Karkali, men inte vidare norrut härifrån.

Vitsippor i skuggan av hasselbuskar (foto T. Heiramo)

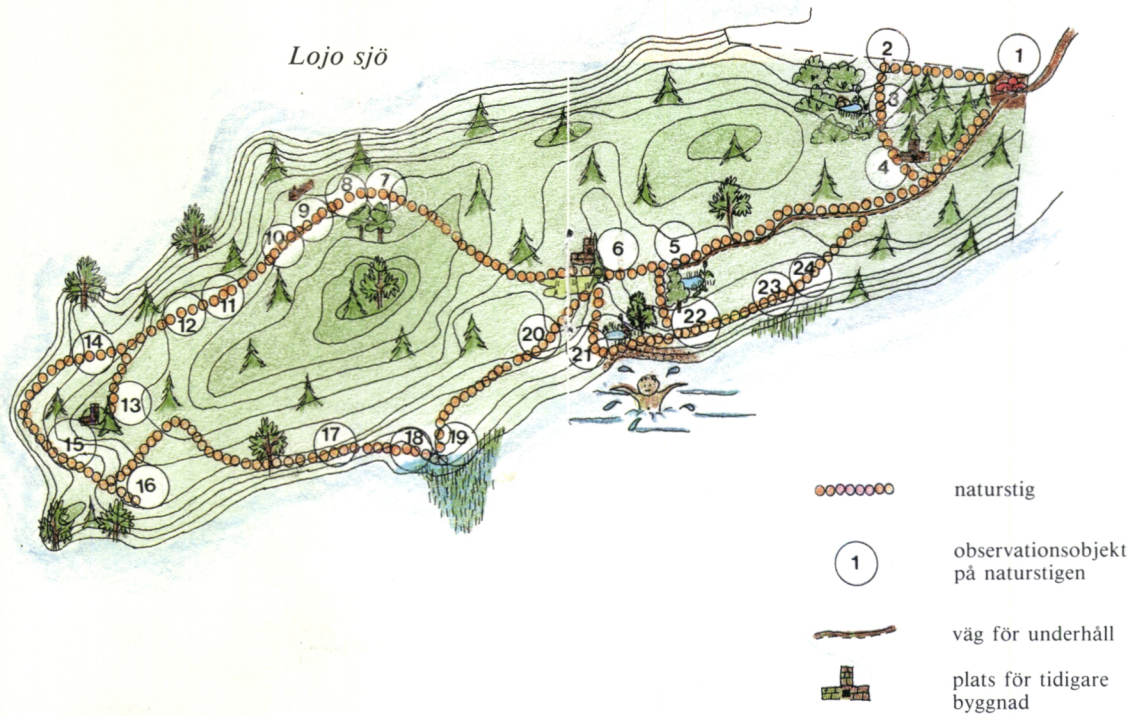
Naturstigens observationsobjekt

1. Naturparkens gräns och parkeringsplats. Strax intill denna en stor lönn (*Acer platanoides*). I närheten även några mindre träd. Stigen följer till en början naturparkens gräns. Skogen till vänster har uppstått genom naturlig förnyelse på en åker, som kring år 1925 lämnades för att fritt få "ta skog".
2. Stigen vänder för att fortsätta uppför sluttningen. Mellan objekten 2 och 4 är skogen av lundtyp. Beståndet är ungt och har delvis uppstått på tidigare åkermark. Vandraren kan träffa på ett flertal rätt så rara lundväxter: underviol (*Viola mirabilis*), vårärt (*Lathyrus vernum*), lungört (*Pulmonaria obscura*). På våren breder vitsippa (*Anemone nemorosa*) ut sig som en enhetlig matta. På stigens högra sida har lundfloran vårdats genom att avlägsna gran, på vänster sida har skogen fått utvecklas i fred. Skillnaden är uppenbar; på den vänstra av granen dominerade sidan är undervegetationen knapp.
3. En klar källa, som inte ens under de mest torra somrar sinat. Här kan vandraren släcka sin törst. Om våren lyser gullpudrans (*Chrysosplenium alternifolium*) gula blommor på den sviktande mossen nedanför källan. På sommaren täcks samma mosse av de stora ormbunkarna majbräken (*Athyrium filix-femina*) och skogsbräken (*Dryopteris carthusiana*) samt av den vitblommiga älgörten (*Filipendula ulmaria*).
4. Mitt i den täta granskogen stöter vi på ruinerna av ett torp. Bäst har ugnen bevarats, den höjer sig i form av stenhögar över den omgivande markytan. Under torpets golv har det i tiden funnits en potatiskällare, där ser vi nu bara en liten grop. Torpet var i alla fall bebott ännu i början av 1910-talet. Källan vi tidigare träffade på har tjänat som torpets brunn.
Granbeståndet på den plats där torpet förr har stått har uppkommit på naturlig väg. De minsta trädens ålder uppgår idag till cirka 45 år medan de största är cirka 75 år gamla. Granarnas längd varierar mellan 21 och 25 meter. Beståndets volym uppgår i medeltal till 366 m³ per hektar och den årliga tillväxten till cirka 11 m³ per hektar.
5. Till vänster om stigen är en liten tjärn, som senare på sommaren kan torka. I den stora aspen (*Populus tremula*) vid kanten av tjärnen häckar kajorna. På vänstra sidan om huvudstigen strax efter nummerpålen börjar en sidostig, som för ner till simstranden.

Gulsippsmatta (foto Reijo Juurinen/LKA)

6. En äng i vall på vilken höet årligen slås för att hindra att den blir skogbevuxen. Höet lyfts på stör och lämnas därefter kvar för att tjäna som vinterfoder för vitsvanshjordar och harar. Ängen har egentligen varit gårdstun för ett tidigare torp. Där växer en hel del växtarter, som är beroende av människans verksamhet och som inte i någon större utsträckning påträffas på andra håll inom naturparken: prästkrage (*Leucanthemum vulgare*), rödklint (*Centaurea jacea*), gul- och stormåra (*Galium verum* och *G. album*), bergmynta (*Satureja vulgaris*). Den vanligaste arten på ängen är skogsklövern (*Trifolium medium*), som skiljer sig från rödklövern (*T. pratense*) bl.a. genom sina smalare småblad. Busken som växer på ruinen är en snöbärsbuske (*Symphoricarpos albus*), som av torparfamiljen odlats såsom prydnadsväxt.
7. Sammanlagt har man påträffat elva olika orkidéarter inom naturparken. Av dessa är korallroten (*Corallorhiza trifida*), spindelblomstret och tvåbladet (*Listera cordata* och *L. ovata*), Jungfru Marie nycklar (även kallad fläckigt nyckelblomster, *Dactylorhiza maculata*), nattyxne (*Platanthera bifolia*) och knärot (*Goodyera repens*) allmänna i hela landet. Brudgranen (*Gymnadenia conopsea*) var tidigare vanlig på ängarna på Karkali udde, men har blivit allt sällsyntare i och med att ängarna försvunnit. Skogsknipproten (*Epipactis helleborine*) och nästroten (*Neottia nidus-avis*) är rara i Finland, men i Karkali påträffas de på flera ställen varje sommar. Till Karkalis största rariteter kan den fridlysta rödsysslan (*Cephalanthera rubra*), som i vårt land förekommer enbart i Lojotrakten, och skogsfrun (*Epipogium aphyllum*) räknas. Den sistnämnda har

Vårärt (foto E. Oksanen)

Nästrot (foto Arto Rantanen/LKA) ↗

i alla fall inte på länge visat sig i Karkali. Många orkidéarter är mycket nyckfulla i sin förekomst. Något år kan man träffa på tiotals blommande exemplar, följande år kanhända bara ett par exemplar visar sig. Sedan kan det gå många år utan att arten påträffas överhuvudtaget. Man kan redan förmoda att växten försvunnit helt från orten då den plötsligt igen uppenbarar sig i ännu större omfattning än tidigare.

8. Florans utveckling följs fortlöpande upp i Karkali naturpark och denna plats är ett av forskningsobjekten. På stigens högra sida ser vi den andra av de två ängar inom naturparken, som man år 1925 upphörde att odla. Här kan vi se hur träden småningom "erövrat" åkern. Skogen har först vandrat in längs med åkerrenarna. Där växer granarna i nästan raka rader. De största granarna är inte äldre än cirka 50 år. Ännu år 1968, då den systematiska uppföljningen inleddes, var tegarna mellan granarna be vuxna av en likadan ängsflora, som vi kunde se vid observationsobjekt 6. Nu har skogsarterna redan trängt undan ängsarterna helt och hållet. Bredvid stigen på vänstra sidan ser vi en lind (*Tilia cordata*) med två toppar.
9. Stigen passerar här ruinerna av det tredje torpet, som i tiden funnits inom den nuvarande naturparkens område. Torpet, som gick under namnet "Kukinhuoene", låg åtminstone redan år 1881, förmodligen ännu tidigare, i ruiner. Det berättas att det i närheten av torpet ännu under 1890-talet växte prästkrage och ringblomma (*Calendula officinalis*) samt hagstarr (*Carex spicata*). Av dessa växter syns idag inte en tillstymmelse mera. Mitt emot ruinen på stigens vänstra sida växer en medelstor lönn.
10. En lundsänka, där vi får stifta bekantskap med den rara skogsbin-geln (*Mercurialis perennis*). Denna till törelväxternas familj hörande ört är i Mellaneuropa en typart för lundar med kalkgrund. Hos oss påträffas den förutom i Lojotrakten även på Åland och i Helsingfors omnejd.
11. På stigens vänstra sida kan vi se botten av en kolmila. Lojotrakten har varit en för sin kolning känd trakt. Kolet behövdes på bruken i Svartå, Billnäs, Fiskars och Antskog. Cirka 50 meter längre fram på stigens vänstra sida har det tagits jord för att täcka in milan.
12. I denna sumpiga sänka tycker älgarna om att vistas då de är här ute på udden. Även vitsvanshjorten trivs på skyddade platser av denna typ. Grävling, mårdhund och vessla har sina boplatser här. Spår på vintern har visat att t.o.m. lon ibland rör sig i denna omgivning.

Hassellunden vid punkt 14 (foto E. Oksanen)

13. En utsiktsplats uppe på en liten brant kulle. Det var på denna plats ärkebiskop Gustaf Johansson i tiden uppförde lusthuset till vilket man sedan gjorde utflykter. Hörnstenarna och rester av den tegelstensmurade ugnen är det enda som återstår av lusthuset. Från kullens krön öppnar sig landskapet ut mot Lojo sjö och mot Karislojo kyrka, som syns tidigare på våren då löven inte ännu slagit ut på lindarna kring kullen. På kullen växer flera ekar (*Quercus robur*) och lindar i stort antal. Miljön kring kullen sköts genom att plocka bort gran från sluttningarna. Ett undantag finns i alla fall, bredvid lusthusets lämningar har en gran lämnats. Det är en speciell granvariant med dvärgväxta barr. I den av röta angripna rotändan på en av ekarna kan man varje höst påträffa en rar svamp, oxtunga (*Fistulina hepatica*).
14. Den frodigaste lunden på Karkali udde. På våren bildar gul- och vitsippor en heltäckande matta på marken. Något senare uppenbarar sig skogsbingel, kirskål (*Aegopodium podagraria*), hässlebrodd (*Milium effusum*), lungört, underviol, vårärt och svart trolldruva (*Actaea spicata*). På sommaren vissnar vit- och gulsippan bort och följs då inte bara av ovannämnda örter utan även av lundfräken (*Equisetum pratense*). I lundens västra kant finns ett litet bestånd

av strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*). Bland förekommande buskar må nämnas tibast (*Daphne mezereum*) och måbär (*Ribes alpinum*). Hasseln (*Corylus avellana*) bildar ett enhetligt tak över hela lunden. Vid foten av kullen i bakgrunden bildar linden ett mindre bestånd. Över hela lunden förekommer dessutom rikligt med lindplantor. Däremot finns det mera sparsamt med gran. Tidigare har växtligheten inte varit lika slutna, för på denna plats fanns det förr en löväng. Redan på en gammal karta från år 1765 över Karislojo var platsen utmärkt såsom äng. Ännu medan biskop Johansson var herre till Karkali bärgades hö från denna äng och den användes såsom bete. Sedermera upphörde såväl betesgång som höbärgning och växtligheten utvecklades till den lund vi ser idag. Med andra ord har växtligheten återgått till sitt naturliga tillstånd, för utan tvivel har ängarna och en del av åkrarna på Karkali ursprungligen röjts på tidigare lundmarker. Enligt skötsel- och användningsplanen för naturparken sköts detta område genom att avlägsna gran. Det är kanske delvis därför det finns så mycket lindplantor och unga lindar inom området.

15. **VARNING FÖR DET BRANTA STUPET!** En utsiktsplats på berget, som brant reser sig intill sjöstranden. Till höger kan man se Karislojo kyrkoby. Udden mitt emot bär namnet Tammistonniemi. På den finns ett s.k. arboretum, som anlagts av den kända kemisten, professor Gustaf Komppa. Där har utförts med över 500 träd- och buskarter från olika delar av världen. I bergssluttningen vid detta observationsobjekt växer kattfot (*Antennaria dioica*), mjölon (*Arctostaphylos uva-ursi*) och hällebräken (*Woodsia ilvensis*).
16. **VARNING FÖR DET BRANTA STUPET!** Uppifrån det branta berget kan man se ut över lunden nedanför. I lunden bildar hasseln ett enhetligt tak. Stora lindar förekommer, särskilt vid foten av berget. På berget växer gul fetknopp (*Sedum acre*), vanlig kärleksört (*Sedum telephium*), skelört (*Chelidonium majus*), stinknäva (*Geranium robertianum*), styvmorsviol (*Viola tricolor*) och tjärblomster (*Lychnis viscaria*).
17. På strandklipporna växer den gulblommiga och korgblomstriga vanliga krisslan (*Inula salicina*).
18. Ett lundartat klibbalsbestånd, som vuxit upp på uppländningsmark. I medlet av 1800-talet sänktes vattennivån i Lojo sjö i två repriser. I albeståndet växer ett flertal intressanta örtarter, bl.a. ängsruta (*Thalictrum flavum*), besksöta (*Solanum dulcamara*), skelört, svartvinbär (*Ribes nigrum*), svärdsilja (*Iris pseudacorus*) och ask (*Fraxinus excelsior*). Ett exemplar av sistnämnda träd befinner sig alldeles nära pålen. Ett utmärkt tillfälle att lära sig att skilja på ask och rönn. Det står en rönn alldeles intill asken.

Klibbalar vid stranden av Lojo sjö (foto T. Heiramo).

19. Den enda platsen på Karkali, där man får se en välutvecklad vattenflora. Litet längre ut från stranden växer ett tätt bestånd vass (*Phragmites australis*). Växten som bildat flytande flottar är vattenpilörten (*Polygonum amphibium*). Bladen, som likt spjutspetsar sticker upp ur vattnet hör till en växt som heter pilblad (*Sagittaria sagittifolia*). Bland nedsänkta vattenväxter påträffas gräsnete (*Potamogeton gramineus*) och vattenpest (*Elodea canadensis*). Sistnämnda växt hör egentligen hemma i Nordamerika därifrån den i slutet av 1800-talet hämtades till Finland för att sedan snabbt sprida sig till många av vattendragen i södra och mellersta Finland. I Lojo sjö påträffades denna växt första gången år 1903. På denna plats växer även en annan art, som ursprungligen spritt sig från planteringar, jättegöröet (*Glyceria maxima*). Den art, som förekommer i Lojo sjö härstammar från Vichtis, därifrån den kommit via Hiidenvesi. Bland andra på denna plats växande arter förtjänar den ljusrödblommiga blomvassen (*Butomus umbellatus*) ett omnämmande. Starrarten, som på stranden bildar ett tätt bestånd, är vassstarren (*Carex acuta*).
20. Om våren möts vandraren av en enastående blomsterprakt vid vårbäckens stränder. I maj blommar här vitsippa, gulsippa (*Anemone ranunculoides*), stor nunneört (*Corydalis solida*) och vårlök (*Gagea lutea*). Blåsippa (*Hepatica nobilis*) och vårärt bidrar till de prunkande färgerna. Senare på sommaren vissnar vårörterna bort och då avviker denna lund inte just från övriga lundar inom Karkali. Förekomsten av denna s.k. våraspekt är ett drag, som visar att lundarna på Karkali udde är besläktade med vissa lundväxtsamhällen i Mellaneuropa. Efter detta objekt för stigen oss till den äng, som omnämns vid punkt 6, varifrån man alternativt kan återvända

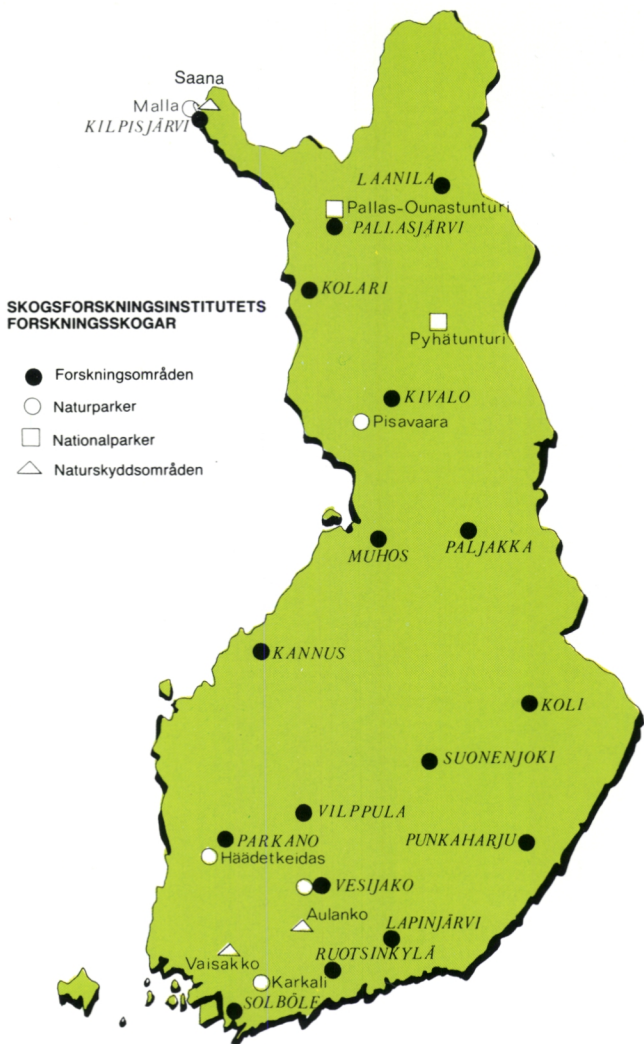
längs vägen till naturparkens gräns, utnyttja de simmöjligheter, som erbjuds vid objekt 21 eller fortsätta längs med naturstigen till följande objekt.

21. Här finns en klar källa i vars närhet lundsmörblomman (*Ranunculus cassubicus*) blommar om våren. På stranden under de stora klippalarna påträffas en rar medlem av familjen nejlikväxter, sprödarvet (*Myosoton aquaticum*), som redan av Elias Lönnrot insamlades här i Karkali för att tillföras hans herbarium. Vid strandbrämet kan man även stöta på västbalsam (*Impatiens capensis*), en nykomling i Finlands flora. Frön av denna växt hämtades år 1949 från Nordamerika av en zoolog. Han sådde dem vid sin sommarstuga vid stranden av Lojo sjö. År 1976 hade växten redan spritt sig till ett tiotal olika platser, av vilka den från det ursprungliga planteringsstället mest avlägsna ligger på 5 km:s avstånd. Litet längre fram efter källan finner Du en rastplats, i vars närhet det vanliga oxbäret (*Cotoneaster interregimus*) brett ut sig över en vid yta. Simning är tillåten vid rastplatsens sandstrand.
22. Stigen delar sig. Den vänstra för till observationsobjekt 5 vid vägen.
23. I juli och augusti finner man på detta strandberg tre högväxta örtarter av vilka två, krisslan och småborren (*Agrimonia eupatoria*), har gula blommor medan den tredje, rödklinten, har blåroda blommor. På berget växer dessutom kanelros (*Rosa majalis*) och litet längre borta berberis (*Berberis vulgaris*). Den sistnämnda har uppenbart vuxit upp från frö som fåglar hämtat. Berberisbusken är mellanvärd för svartrosten (*Puccinia graminis*), som förekommer på många gräs. På norra sidan av berget finns ett klippalskärr. Kärret får sitt vatten från flera källsprång, men avrinningen kan enbart ske över strandberget. Därför kan man på berget finna många växtarter, som inte påträffas på torra berg. T.ex. den riktiga röda mossan är en nickmosseart (*Bryum alpinum*), som trivs på dylika lokaler.
24. Till höger om stigen finns ett lavtäckt berg. Renlaven hör till den för trampande allra känsligaste växtligheten (avvikelser från stigen får ej ske). Särskilt vid torr väderlek smulas laven lätt sönder och det tar tiotals år för den att förnya sig.

Genom att hålla Karkali naturpark ren har Du gett även andra en möjlighet att njuta av parkens natur. Vi hoppas att Du trivts i den vackra miljön på Karkali udde.

Välkommen tillbaka

Skogsforskningsinstitutet

Skogsforskningsinstitutet är en statlig forskningscentral, som sorterar under jord- och skogsbruksministeriet. Institutets huvuduppgift är att producera information, som kan tjäna som grund för beslutsfattandet inom det praktiska skogsbruket. För detta ändamål administrerar institutet forskningsskogar, vars sammanlagda areal uppgår till ca. 150 000 ha. De är uppdelade i 17 försöksområden och inkluderar även två national- och fem naturparker samt Vaisala naturskyddsområde och Aulanko skogspark.

